

(Haz. Türker Acaroğlu, 1944), **Şiir Bahçesi** (Haz. Şükrü Enis Regü, 1958), **Çocuk Şiirleri Antolojisi** (Haz. İbrahim Tekelioğlu, 1960), **Milli Şiirler Antolojisi** (Haz. Hayriye Karaçelebi, 1959), **Çocuklar İçin Şiir Antolojisi** (Haz. Çocuk Esirgeme Kurumu, 1967) **Öğrenci Şiirleri Antolojisi** (Haz. Ömer Güvendi, 1964), **İlkokul Çocukları İçin Şiirler** (Haz. Mehmet Fuat, 1968), **Seçilmiş Çocuk Şiirleri** (Haz. Muzaffer Reşit, 1958), **Çocuklara Şiirler** (Haz. Ümit Yaşar Oğuzcan, 1971), **Çocuklar İçin Şiir Dünyası** (Haz. A. Ferhan Oğuzkan, 1973), **İlkokul Ünitelerine Göre Çocuk Şiirleri** (Haz. Ahmet Köksal, 1973), **Aç Kapıyı Bezirganbaşı** (Haz. M. Başaran, 1974), **Kırlangıcın Kanat Vuruşu** (Haz. Ali Püsküllüoğlu, 1979).

Şiir okuma

Gerek ilkökul gerekse ortaokul öğretim programlarında öncelikle Türkçe derslerinin çerçevesi içinde çocuklara manzum yazılardaki «düşünce, duygu ve ahenk değerini belirtme yeteneğini kazandırma» amacıyla birtakım etkinliklere imkân verilmesi öngörülmüştür. (5) Öğrenciler böylece «topluluk önünde okuyabilmek alışkanlığını ve manzum yazıyı daha iyi duymak yeteneği» elde edeceklerdir.

Öğrencilere yüksek sesle sınıfta veya daha başka bir topluluk önünde okunmak üzere verilen şiirler konu bakımından çok çeşitli olabilir: Ulusal şiirler, doğa ve kahramanlık şiirleri, manzum hikâyeler, lirik şiirler vb. Ancak, bu gibi şiirlerin genel nitelikleriyle çocukların seviyesine göre seçilmesi gerekir.

Şiir okumayla ilgili çalışmalarını düzenlerken öğretmenlerin bazı hususlara dikkat etmeleri yerinde olur. Bu hususlar şöyle açıklanabilir:

«Sınıfta okunan şiirlerin çocukların hayat tecrübelerine, ilgi ihtiyaç ve kelime hazinelerine uygun olması gerekir. Bunun için öğretmen, şiir okumadan veya okutmadan önce şiirle o günkü olaylar arasında veya çocukların tabii tecrübeleri arasında ilişki kurmalıdır. Haftanın belli günlerinde ve belli saatlerinde şiir çalışmaları yapmak da mümkündür. Bu şiir saatlerinin verimli geçmesi için öğretmenin önceden şiirin konusu, teması, vezni ve kelimeler üzerinde bir çalışma yapması, şiirin en güzel ve etkili bir şekilde nasıl okunması gerektiği hakkında bir karara varması gerekir. Bir şiirin birkaç türlü okunabileceğini, deneme okumalarını sınıfta değil, evde veya öğretmen odasında yapmanın yerinde olacağını söylemeğe lüzum yoktur.

Okunan veya okutulan şiirden çocukların ne anladıklarını öğrenmeye çalışmak, bu konuda ısrarlı sorular sormak doğru bir usul değildir. Şiirden hoşlanıp hoşlanmamak kişisel bir husustur. Öğretmen beğenileri üzerinde çocuklar arasında yersiz ve yararsız tartışmalar açmaktan kaçınılmalıdır. Şairin kendine özgü bir anlatım tarzıyla veya şiirin kurallarına uyarak söylediği şeyleri çocukların tekrarlamalarını

(5) Bkz. 1968 İlkokul Programı, s. 130-131.

istemek, hele onlardan şiiri nesre, düz yazıya çevirmelerini istemek yanlış bir tutumdur ve çok kez faydalı da değildir. Fakat bu demek değildir ki şiirler üzerinde herhangi bir tartışma yapmasınlar, şairin ne demek istediğini anlamaya çalışsınlar. Bütün mesele bu türlü faaliyetlerin tabii bir şekilde, çocuklardan gelen sorulara ve yorumlara göre, doğması ve devam etmesidir. Hiç şüphesiz öğretmen yeri geldikçe yanlış anlamaları düzeltmeye, takılmaları gidermeye, estetik değerleri ortaya çıkarmaya çalışacaktır. Şiir okumada unutulmaması gereken başka bir husus, çocukların şiir ezberlemek için zorlanmalarının doğru olmayacağıdır. Sevilen bir şiiri ezberlemek çocuklar için zevkli bir iştir. Bunun yanında öğretmenin «güzel» veya «değerli» diye bir şiiri çocuklara istemeye istemeye ezberletmeye uğraşması şiire karşı bir antipatinin gelişmesine yol açar. Bunun için öğretmenin sadece şiir ezberlenmesine uygun bir ortam yaratması yetiştir. Küçük gruplardan, bireylerden kısa şiirleri, beyit veya mısraları yüksek sesle birlikte okumalarını isteyen veya bir şiirin bütün sınıf tarafından koro halinde okunmasını isteyen öğretmen, şiir ezberlemeye eğilimli olan öğrenciler için uygun bir ortam yaratmış olur.» (6)

Çocuk şiirlerinde aranılan nitelikler

Daha önceki sayfalarda çocuk şiirlerinin birtakım özellikleri açıklanmıştı. Bu açıklamalardan çocuklara tavsiye edilecek manzum eserlerde ne gibi nitelikler bulunması gerektiği bir dereceye kadar anlaşılabilir. Bununla birlikte biz burada çocuk şiirlerinde aranılan nitelikleri topluca ve maddeler halinde sıralamayı yine de yararlı görmekteyiz.

- a. Kafiye - eğer varsa - belirli olmalı ve birbirine yakın mısraların sonlarında bulunmalıdır.
- b. Düşünceler açık olarak ve bir beyit veya bir dörtlük (kıta) sınırları içinde anlatılmalıdır.
- c. Tasvirler yalın ve kesin olmalıdır.
- ç. Benzetme, istiare, mecaz gibi edebi sanatlara ölçülü bir şekilde yer verilmelidir.
- d. Hayal ve duygular çocukların yaşantılarıyla ilgili olmalı, bu unsurlarla olaylar arasında sıkı bir bağlantı kurulmalıdır.
- e. Mısralar kısa, cümle düzeni doğal ve seçilen sözcükler sade olmalıdır.
- f. Tam ve yarım kafiye -lerden, ölçüden ve bazı mısraların tekrarından yararlanarak ahenk zenginliği sağlanmalıdır.
- g. Konu —yaşama sevinci, aile sevgisi, doğa yurt ve ulus sevgisi, güzellik duygusu gibi— olumlu duygu ve davranışları kazandırıcı, geliştirici ve pekiştirici bir nitelik taşımalıdır.

(6) A. Ferhan Oğuzkan, «Çocuk ve Şiir», Eğitim Üzerine, s. 55-57.

Yerli ve Yabancı Yazarlardan Örneklerle
Çocuk Edebiyatı / A. Ferhan Oğuzkan, Kadıoğlu Matbaası
Ankara, 1974